

IVO

wetenschappelijk bureau voor
onderzoek, expertise en advies
op het gebied van leefwijzen,
verslaving en daaraan gerelateerde
maatschappelijke ontwikkelingen

Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2009: De kerncijfers

Antonius J. van Rooij
Tim M. Schoenmakers
Dike van de Mheen

Colofon

Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2009:
De kerncijfers

Auteurs:

Antonius J. van Rooij
Tim M. Schoenmakers
Dike van de Mheen

Met medewerking van:

Kim Knoops (CBS)
Jaap van den Berg (CBS)

Met dank aan de medewerkers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), voor het uitvoeren van de dataverzameling in 2009.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport

Correcte citatie

Van Rooij, A. J., Schoenmakers, T. M., Van de Mheen, D. (2011) Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2009: De kerncijfers [National Prevalence Study on Substance Use 2009: Core Statistics]. Rotterdam, IVO.

Rotterdam, maart 2011

IVO Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving
Heemraadssingel 194
3021 DM Rotterdam
T +31 10 425 33 66
F +31 10 276 39 88
E secretariaat@ivo.nl
W www.ivo.nl

Inhoud

1.	Inleiding	5
1.1.1	Onderzoeksvragen	5
1.1.2	Opbouw rapportage	5
2.	Methoden van onderzoek	7
2.1	Overwegingen bij de historische data	7
2.2	Dataverzameling in 2009	7
2.3	Betrouwbaarheidsintervallen	9
2.4	Demografische kenmerken van de steekproef in 2009	10
2.5	Weging / ophoging	10
2.6	Toelichting op tabellen	11
3.	Prevalentie, incidentie, en continuering van gebruik in 2009	13
3.1	Schattingen prevalentie	13
3.2	Schattingen incidentie	18
3.3	Schattingen continuering van gebruik	20
3.4	Frequentie van gebruik	24
4.	Trendrapportage	27
4.1	Trendvergelijkingen prevalenties	27
4.2	Trendvergelijkingen incidenties	32
4.3	Trendvergelijkingen continuering van gebruik	34
	Literatuur	39
	Bijlage 1 - Methodiek ophoging (CBS, POLS basis bestand)	41

1. Inleiding

Het gebruik van drugs, alcohol, tabak, slaap- en kalmeringsmiddelen en prestatieverhogende middelen kan gezondheidsrisico's met zich meebrengen. Daarom volgt het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) ten behoeve van het Nederlandse gezondheidsbeleid trends in middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking. Daarnaast heeft het Ministerie zich verplicht om periodiek cijfers over druggebruik te leveren aan het EMCDDA, het *European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction*. Om deze redenen vond in 1997 het eerste grootschalige nationale prevalentie onderzoek naar middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking plaats (Abraham, Cohen, Van Til, & De Winter, 1999). In 2001 (Abraham, Kaal, & Cohen, 2001) en in 2005 (Rodenburg, Spijkerman, Van den Eijnden, & Van de Mheen, 2007) is het onderzoek herhaald. In deze rapportage wordt verslag gedaan van de kerncijfers uit het Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2009.

1.1.1 Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvragen van het NPO 2009 zijn de volgende:

1. Wat is de prevalentie, incidentie en continuering van het gebruik van tabak, alcohol, drugs, slaap- en kalmeringsmiddelen en prestatieverhogende middelen onder de algemene bevolking van 15 tot en met 64 jaar?
2. Wat is de prevalentie, incidentie en continuering van het gebruik van tabak, alcohol, drugs, slaap- en kalmeringsmiddelen en prestatieverhogende middelen onder de algemene bevolking van 15 tot en met 64 jaar, gedifferentieerd naar geslacht, leeftijdsgroep en urbanisatiegraad?
3. Wat zijn trends in middelengebruik in vergelijking met het verleden?

1.1.2 Opbouw rapportage

In hoofdstuk 2 wordt de methode van onderzoek beschreven. Er wordt stilgestaan bij de wijze van dataverzameling, dataverwerking en de data-analyse. In hoofdstuk 3 worden de eerste twee onderzoeksvragen beantwoord met behulp van de data uit 2009. Voor de verschillende middelen worden de prevalenties, incidenties en continueringcijfers (maand en jaar) gerapporteerd. In hoofdstuk 4 wordt de derde en laatste onderzoeksvraag beantwoord door de historische data (1997, 2001, 2005) naast de data van 2009 te plaatsen.

De *prevalentiecijfers* gaan over het voorkomen van gebruik van de verschillende middelen. Bij *incidentie* van middelengebruik gaat het om het percentage van de totale onderzoekspopulatie dat in het afgelopen jaar begonnen is met het gebruik van een bepaald middel. De *jaarcontinuering* laat het aandeel oitgebruikers zien dat heeft aangegeven ook in het afgelopen jaar te hebben gebruikt. *Maandcontinuering* laat het aandeel oitgebruikers zien dat heeft aangegeven ook in de afgelopen maand te hebben gebruikt.

2. Methoden van onderzoek

2.1 Overwegingen bij de historische data

Om mogelijke trends in middelengebruik te signaleren is het van belang dat de cijfers van de meting uit 2009 zo goed mogelijk vergelijkbaar zijn met de cijfers uit 1997, 2001 en 2005. Daarnaast is het, ten behoeve van de vergelijkbaarheid in Europees verband, van belang dat het onderzoek voldoet aan de standaard van het EMCDDA, het *European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction*. Daarom is enige achtergrondinformatie over de historische data op zijn plaats voordat er wordt ingegaan op de meting uit 2009.

In 1997, 2001, 2005, en gedeeltelijk in 2009 zijn data verzameld met behulp van de CAPI-methode. CAPI (*Computer Assisted Personal Interviewing*) is een dataverzamelmethode waarbij een interviewer bij de respondent thuis een interview (face to face) afneemt. De interviewer registreert de antwoorden via een computer (*interviewer completion method*). De CAPI-methode is een kostbare en tijdrovende methode. Bovendien laten CAPI-surveys over de jaren heen een sterke afname in respons zien. Daarom zijn in zowel 2001 en 2005 naast de CAPI interviews ook andere initiatieven ingezet voor dataverzameling. In 2001 was dit een *pilot* met een 'Multi-Method' (MM) manier van dataverzameling. Hierbij konden respondenten ook telefonisch, via de computer, en op papier deelnemen aan het onderzoek. Hoewel door middel van MM het aantal respondenten verhoogd werd, is het niet uit te sluiten dat er specifieke methode-effecten van MM bestaan, en dat deze verschillen van mogelijke methode effecten die inherent aan CAPI zijn. Hierom werd in de rapportage over 2005 (Rodenburg et al., 2007) en in de hierop volgende internationale rapportage ten behoeve van het EMCDDA (Van Laar et al., 2009) besloten om vergelijkingen tussen jaren te doen op basis van enkel de CAPI data. Deze aanpak wordt voortgezet in de huidige trendrapportage over 2009 (in hoofdstuk 4).

In 2005 werd er voor gekozen om naast de CAPI-methode data te verzamelen via internet, met behulp van een online panel. In dit geval bleek dat het online panel meer belast werd door selectieve non-respons, waardoor de onderzoekers in kwestie besloten om de data vanuit het online panel buiten de centrale cijfers van het onderzoek te houden (Rodenburg et al., 2007).

2.2 Dataverzameling in 2009

Periodeverschillen

De data van 2009 laten zich verdelen in twee periodes: te weten het hele jaar, januari tot en met december, en de ingekorte periode van april tot december. Dit aangezien er vanaf april, op verzoek van het Ministerie van VWS, een aantal nieuwe vragen in de lijst zijn geïntroduceerd door het CBS: vragen naar de gebruiksfrequentie van GHB, Paddos, en kalmerende middelen zijn toegevoegd.

De data van januari tot en met december worden benut voor die vragen waarvoor een heel jaar aan data beschikbaar is. Daarnaast wordt de maximale periode, van april-december aangehouden voor het rapporteren van de later toegevoegde middelen (GHB, Paddos, kalmerende middelen). Aangezien de invloed van seizoenseffecten minimaal wordt geacht na berekeningen door experts van het CBS¹, verwachten we dat deze data een goede afspiegeling zijn van het gebruik van de verschillende middelen.

Wat betreft cannabis is er in de vragenlijst van 2009 vanaf **april** naast de vraag naar gebruik van het middel ook gevraagd of cannabis ooit voor **medicinaal** doeleinden werd gebruikt. Meer specifiek werd de antwoordmogelijkheid: “*Ja, maar alleen voor medicinaal gebruik (bijv. als pijnstillend middel)*” toegevoegd aan de vraag naar ooit gebruik. In voorgaande jaren werd hiertussen geen onderscheid gemaakt, dus we moeten er vanuit gaan dat respondenten destijds de vragen voor zowel medicinaal als recreatief gebruik hebben beantwoord. In aansluiting op de voorgaande rapportages worden de antwoorden over cannabis in deze rapportage weergegeven in samengevoegde vorm. Ter informatie: de gewogen data laten zien dat het percentage medicinaal cannabis gebruik (3,5% ooit gebruik) een aanzienlijke component van het geheel aan ooit gebruik vormt (29,4%).

CASI

Ten opzichte van 2005 is er in de data van 2009 een methodische wijziging doorgevoerd in de dataverzameling: de vragen over het gebruik van drugs (dus niet over alcohol / tabak) worden namelijk niet via de CAPI, maar via de CASI (*Computer-Assisted Self Interview*) methode uitgevraagd. Dit betekent dat de interviewer de laptop aan de respondent overhandigt en de respondent de vragen zelf invult op de laptop zonder dat de interviewer mee kijkt. Deze methode van vraagstelling voor de drugvragen is overigens per 1 april 2009 niet gewijzigd, en geldt voor het hele jaar. Aangezien de respondent nu op een andere manier de vragen beantwoord is te verwachten dat er een methode effect optreedt². Helaas is er niet uit te sluiten welk deel van waargenomen veranderingen wordt veroorzaakt door de methode, en welk deel een werkelijke verandering vertegenwoordigt. Om deze redenen worden de CASI resultaten wel gerapporteerd, maar worden verschillen tussen CAPI en CASI data niet statistisch getoetst. Dit betreft dus alle trendvergelijkingen behalve die van alcohol en tabak (zie Hoofdstuk 4).

PAPI

Tot slot is er ook in 2009, net als in 2005 (Rodenburg et al., 2007, p. 32), een papieren vragenlijst (PAPI, *Paper Assisted Personal Interviewing*) achtergelaten bij de respondent, met een aantal meer specifieke vragen op het gebied van alcoholconsumptie. Zo wordt gevraagd naar type drank, week- & weekendgebruik en binge³ drinken. De respons op deze vragenlijst was vanzelfsprekend lager dan op het mondelinge interview (4519 papieren vragenlijsten tegenover 5769 interviews), maar dit geldt ook voor de voorgaande rapportage uit 2007. De antwoorden worden ook in deze rapportage aanvullend gebruikt (zie Tabel 3.14).

¹ *Persoonlijke correspondentie met mevrouw K. Knoops, medewerker CBS*

² *Persoonlijke correspondentie met mevrouw K. Knoops, medewerker CBS. In het jaar 2006 zijn tussen januari en mei CAPI vragen gesteld en in de periode juni tot en met december CASI vragen. Analyses laten zien dat antwoorden over het algemeen iets hogere antwoorden bij de CASI methode.*

³ *Binge drinken: gedefinieerd als één of meer keer in de laatste zes maanden zes of meer glazen op één dag drinken.*

2.3 Betrouwbaarheidsintervallen

De steekproeven van 2005 (N = 4.516) en 2009 (N = 5.769) zijn relatief klein (ter vergelijking: de CAPI-steekproef van 1997 bestond uit 17.590 respondenten van 15 t/m 64 jaar). De grootte van de steekproef is van invloed op de nauwkeurigheid van prevalentieschattingen. Vooral bij lage prevalentieschattingen van middelen, zoals het geval bij bijvoorbeeld heroïne en LSD, zal een relatief kleine steekproef voor brede betrouwbaarheidsintervallen en dus voor minder nauwkeurige prevalentieschattingen zorgen.

Omdat bij lage prevalenties asymmetrische betrouwbaarheidsintervallen betrouwbaarder zijn dan symmetrische, zijn in 2009 - net als in 1997, 2001, en 2005 - asymmetrische betrouwbaarheidsintervallen berekend, gebaseerd op logistische transformaties (Rodenburg et al., 2007; SAMHSA, 1997).

De betrouwbaarheidsintervallen zijn als volgt berekend (identiek aan de rapportage uit 2005).

1. Het 95% logistisch interval is berekend met behulp van de logistische transformatie van p (L) en de standaard error van L: $L \pm 1.96 (\sqrt{\text{var}(p)} / pq) = (A, B)$

p = geschatte proportie

q = 1 - p

var(p) = variantieschatting van p = $(sd/\sqrt{N})^2$

L = ln (p/q)

var (L) = var(p) / $(pq)^2$

2. Vervolgens is het 95%-betrouwbaarheidsinterval voor p berekend als:

$$(1 / 1 + \exp (-A)), (1 / 1 + \exp (-B)) = p^{\text{lower}}, p^{\text{upper}}$$

3. Populatieschattingen zijn gedaan op basis van de algemene bevolkingscijfers van het CBS in 2009. Deze geven aan dat de bevolking tussen 15 en 65 jaar uit 11.090.914 mensen bestond in 2009 (Statistics Netherlands, 2010). Op basis van dit cijfer in combinatie met de geschatte (gewogen) prevalentie percentages vanuit de CASI/CAPI steekproef zijn vervolgens de nationale schattingen berekend.

Tabel 3.1 bevat de cijfers en betrouwbaarheidsintervallen die op deze wijze tot stand kwamen.

2.4 Demografische kenmerken van de steekproef in 2009

Conform de richtlijn van het EMCDDA richt het Nationaal Prevalentie Onderzoek 2009 zich op de algemene bevolking van 15 tot en met 64 jaar (in 1997 en 2001 was dit 12 jaar en ouder). Gereduceerd tot deze leeftijdsgroep, bevat de totale steekproef (CBS data) 5772 individuele respondenten. Drie gevallen met vijf of meer ontbrekende waarden (*missings*) op de drugvariabelen worden uitgesloten om de datakwaliteit te verhogen (Rodenburg et al., 2007, p. 35). Hiermee wordt de effectieve steekproefgrootte 5769. De onderstaande tabel geeft enige demografische kenmerken van de steekproef weer.

Tabel 2.1 Demografische kenmerken, steekproef 2009

Steekproef 2009, volledige jaar, ongewogen data		Hele jaar		Periode april-december	
		n	%	n	%
Totale steekproef		5769		4599	
Geslacht	Man	2864	49,6	2281	49,6
	Vrouw	2905	50,4	2318	50,4
Leeftijd	15 – 24	1074	18,6	845	18,4
	25 – 44	2274	39,4	1828	39,7
	45 – 64	2421	42,0	1926	41,9
Urbanisatiegraad	Zeer sterk verstedelijkt	941	16,3	751	16,3
	Sterk	1642	28,5	1301	28,3
	Matig	1058	18,3	815	17,7
	Weinig	1344	23,3	1099	23,9
	Niet	784	13,6	633	13,8
Culturele herkomst	Nederlands	4862	84,3	3890	84,6
	Niet-westers land	451	7,8	353	7,7
	Ander westers land dan Nederland	456	7,9	356	7,7
Landsdelen	Noord-Nederland	669	11,6	532	11,6
	Oost-Nederland	1205	20,9	980	21,3
	West-Nederland	2497	43,3	1973	42,9
	Zuid-Nederland	1398	24,2	1114	24,2

2.5 Weging / ophoging

Na afloop van het veldwerk zijn alle verzamelde data statistisch gewogen op demografische variabelen die qua verdeling afweken van de populatieverdeling zoals geregistreerd door het CBS. Door weging kunnen uitspraken over druggebruik onder de Nederlandse bevolking gedaan worden. De CAPI-data zijn gewogen door het CBS op basis van een gestandaardiseerde procedure met het programma BASCULA. Voor het gehanteerde weegmodel verwijzen wij naar de algemene POLS 2009 documentatie (CBS, 2010) en de eerdere IVO rapportage (Rodenburg et al., 2007): de relevante informatie uit de POLS documentatie is in dit rapport opgenomen in bijlage 1.

2.6 Toelichting op tabellen

In de meeste tabellen is het aantal ongewogen cases (n) en de percentages van de gewogen steekproef weergegeven. Door het kleine aantal mensen dat bepaalde middelen zoals heroïne gebruikt, kunnen resultaten niet altijd naar subgroepen uit de populatie gegeneraliseerd worden. Analoog aan 2001 en 2005 wordt een schatting als onbetrouwbaar beschouwd als de ongewogen substeekproef (aantal respondenten in een cel) kleiner is dan 50. In dat geval zijn geen differentiaties naar geslacht, leeftijd en urbanisatiegraad gemaakt. In de tabellen is dit aangegeven met een koppelstreepje (-). Als gegevens niet beschikbaar waren door het ontbreken van de vraag in de vragenlijst, dan wordt dit aangegeven met een punt (.).

3. Prevalentie, incidentie, en continuering van gebruik in 2009

3.1 Schattingen prevalentie

Tabel 3.1 Prevalentie middelengebruik in percentages en absolute aantallen onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, inclusief 95%-betrouwbaarheidsinterval

Gewogen data		Prevalenties 2009 (%)			Populatieschattingen (x1000)		
		%	95% CI		n	95% CI	
Tabak	Ooit	59,6	58,4	60,9	6610	6473	6754
	Dagelijks roker	24,6	23,5	25,7	2728	2603	2849
	Zware roker (> 20 p.d.)	7,3	6,7	8,0	810	739	889
Alcohol	Ooit	.	.	.	.	.	.
	Afgelopen jaar	84,0	83,0	84,9	9316	9204	9414
	Afgelopen maand	75,7	74,6	76,8	8396	8274	8519
	>6 gl in afgelopen 6 mnd	31,8	30,6	33,0	3527	3396	3662
Cannabis (hele jaar)	Ooit	28,3	27,1	29,4	3139	3009	3263
	Afgelopen jaar	7,0	6,4	7,7	776	707	848
	Afgelopen maand	4,2	3,7	4,7	466	409	520
Harddrugs ^b	Ooit	8,6	7,9	9,4	954	880	1040
	Afgelopen jaar	2,2	1,9	2,6	244	206	290
	Afgelopen maand	0,9 ^a	0,7	1,2	100	76	130
Ecstasy	Ooit	6,2	5,6	6,8	688	620	758
	Afgelopen jaar	1,4	1,1	1,7	155	123	191
	Afgelopen maand	0,4 ^a	0,3	0,6	44	30	68
Cocaïne	Ooit	5,2	4,6	5,8	577	515	642
	Afgelopen jaar	1,2	0,9	1,5	133	101	163
	Afgelopen maand	0,5 ^a	0,3	0,7	55	37	78
Amfetamine	Ooit	3,1	2,7	3,6	344	301	401
	Afgelopen jaar	0,4 ^a	0,3	0,6	44	32	70
	Afgelopen maand	0,2 ^a	0,1	0,4	22	14	41
LSD	Ooit	1,5	1,2	1,9	166	136	206
	Afgelopen jaar	0,1 ^a	0,1	0,2	11	6	26
	Afgelopen maand	0,0 ^a	0,0	0,2	0		
Heroïne	Ooit	0,5 ^a	0,3	0,7	55	38	79
	Afgelopen jaar	0,1 ^a	0,0	0,2	11	2	18
	Afgelopen maand	0,1 ^a	0,0	0,2	11	2	18
Prestatieverhogende Middelen	Ooit	1,6	1,3	1,9	177	143	215
	Afgelopen jaar	0,3 ^a	0,2	0,5	33	21	54
	Afgelopen maand	.	.	.	.	.	.
Slaap- en/of Kalmeringsmiddelen	Ooit	.	.	.	.	.	.
	Afgelopen jaar	10,1	9,3	11,1	1120	1032	1226
	Afgelopen maand	5,9	5,2	6,6	654	579	730

GHB	Ooit	1,3	1,0	1,6	144	107	179
	Afgelopen jaar	0,4 ^a	0,2	0,6	44	25	66
	Afgelopen maand	0,2 ^a	0,1	0,4	22	12	43
Paddo's	Ooit	5,0	4,4	5,7	555	492	633
	Afgelopen jaar	0,4 ^a	0,3	0,7	44	31	75
	Afgelopen maand	0,1 ^a	0,0	0,2	11	2	23

^a n < 50, dus geen uitsplitsing naar demografische kenmerken, (.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag

^b het gebruik van ecstasy, cocaïne, amfetamine, LSD en/of heroïne

Tabel 3.2 Prevalentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, naar geslacht verdeeld

Gewogen data		Prevalenties 2009 (%)	
		Man	Vrouw
Tabak	Ooit	62,5	56,7 ***
	Dagelijks roker	27,3	21,8 ***
	Zware roker (≥ 20 p.d.)	9,1	5,5 ***
Alcohol	Ooit	.	.
	Afgelopen jaar	89,6	78,3 ***
	Afgelopen maand	84,0	67,3 ***
	>6 gl in afgelopen 6 mnd ^a	43,6	19,9 ***
Cannabis	Ooit	35,2	21,2 ***
	Afgelopen jaar	9,8	4,2 ***
	Afgelopen maand	6,3	2,0 ***
Harddrugs	Ooit	11,8	5,4 ***
	Afgelopen jaar	3,0	1,4 ***
	Afgelopen maand	-	-
Ecstasy	Ooit	8,3	4,0 ***
	Afgelopen jaar	1,9	0,8 ***
	Afgelopen maand	-	-
Cocaïne	Ooit	7,8	2,5 ***
	Afgelopen jaar	1,8	0,5 ***
	Afgelopen maand	-	-
Amfetamine	Ooit	4,8	1,4 ***
	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-
LSD	Ooit	2,0	1,0 **
	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-
Heroïne	Ooit	-	-
	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-
Prestatieverhogende middelen	Ooit	2,8	0,4 ***
	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	.	.
Slaap- en/of Kalmeringsmiddelen	Ooit	.	.
	Afgelopen jaar	7,2	13,1 ***
	Afgelopen maand	3,9	7,9 ***
GHB	Ooit	1,6	0,9 *
	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-
Paddo's	Ooit	6,9	3,1 ***
	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag, (-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$, toetsing verricht op ongewogen data

^aOp één gelegenheid

Tabel 3.3 Prevalentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, naar leeftijdsgroepen verdeeld

Gewogen data		Prevalenties 2009 (%)			
		15-24 jr	25-44 jr ^a	45-64 jr ^b	45-64 jr t.o.v. 15-24 jr
Tabak	Ooit	39,4	56,6 ***	71,5 ***	***
	Dagelijks roker	20,8	25,6 **	25,2	**
	Zware roker (≥ 20 p.d.)	3,3	7,6 ***	8,8	***
Alcohol	Ooit	.	.	.	.
	Afgelopen jaar	83,0	84,0	84,3	.
	Afgelopen maand	71,8	74,4	78,8 ***	***
	>6 gl in afgel 6 mnd	37,2	33,8 *	27,4 ***	***
Cannabis	Ooit	33,9	35,1	19,0 ***	***
	Afgelopen jaar	16,1	7,7 ***	2,2 ***	***
	Afgelopen maand	8,3	5,1 ***	1,4 ***	***
Harddrugs	Ooit	8,0	13,6 ***	4,0 ***	***
	Afgelopen jaar	4,3	3,1 *	0,4 ***	***
	Afgelopen maand	-	-	-	.
Ecstasy	Ooit	6,0	11,3 ***	1,2 ***	***
	Afgelopen jaar	2,9	1,9 *	0,2 ***	***
	Afgelopen maand	-	-	-	.
Cocaïne	Ooit	4,8	8,0 **	2,5 ***	***
	Afgelopen jaar	2,4	1,5	0,2 ***	***
	Afgelopen maand	-	-	-	.
Amfetamine	Ooit	3,1	5,0 *	1,3 ***	***
	Afgelopen jaar	-	-	-	.
	Afgelopen maand	-	-	-	.
LSD	Ooit	1,2	2,1	1,0 **	.
	Afgelopen jaar	-	-	-	.
	Afgelopen maand	-	-	-	.
Heroïne	Ooit	-	-	-	.
	Afgelopen jaar	-	-	-	.
	Afgelopen maand	-	-	-	.
Prestatie middelen	verhogende Ooit	2,5	2,3	0,4 ***	***
	Afgelopen jaar	-	-	-	.
	Afgelopen maand	-	-	-	.
Slaap- en/of Kalmeringsmiddelen	Ooit	.	.	.	.
	Afgelopen jaar	8,0	8,0	13,3 ***	***
	Afgelopen maand	3,5	4,1	8,7 ***	***
GHB	Ooit	1,7	2,2	0,1 ***	***
	Afgelopen jaar	-	-	-	.
	Afgelopen maand	-	-	-	.
Paddo's	Ooit	5,9	8,5 *	1,1 ***	***
	Afgelopen jaar	-	-	-	.
	Afgelopen maand	-	-	-	.

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag, (-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$, toetsing verricht op ongewogen data

^a Toetsing 25-44 jr t.o.v. 15-24 jr, ^b Toetsing 45-64 jr t.o.v. 25-44 jr,

Tabel 3.4 Prevalentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, uitgesplitst naar urbanisatiegraad (in %)

Gewogen data		Prevalenties 2009 (%)					Toetsing categorieën t.o.v. elkaar:					
		(1) Z. sterk	(2) Sterk ^a	(3) Matig ^b	(4) Weinig ^c	(5) Niet ^d	1-5	2-5	3-5	1-3	1-4	2-4
Tabak	Ooit	58,2	59,4	60,5	59,7	61,2						
	Dagelijks roker	25,3	24,5	24,1	24,2	24,6						
	Zware roker (≥ 20 p.d.)	7,2	7,9	6,5	7,6	6,8						
Alcohol	Ooit	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Afgelopen jaar	79,2	83,6 **	84,2	87,1	86,9	***			**	***	*
	Afgelopen maand	70,9	75,1 *	75,2	79,1 *	80,1	***	*	*	*	***	*
	>6 gl in afgel 6 mnd	29,9	30,7	28,8	35,6 **	35,6	*	*	**		**	**
Cannabis	Ooit	40,7	30,2 ***	24,3 **	20,7 *	22,6	***	***		***	***	***
	Afgelopen jaar	12,6	6,9 ***	5,6	4,7	4,3	***	*		***	***	*
	Afgelopen maand	8,2	3,7 ***	3,0	3,0	2,6	***			***	***	
Harddrugs	Ooit	14,0	8,6 ***	7,6	5,6	6,6	***	*		***	***	**
	Afgelopen jaar	3,9	2,1 *	1,9	1,2	1,6	**			*	***	
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ecstasy	Ooit	10,4	6,4 **	4,7	4,2	4,5	***	*		***	***	*
	Afgelopen jaar	2,9	1,1 **	0,8	0,9	1,1	*			**	**	
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	Ooit	8,9	4,9 ***	4,6	3,3	3,9	***			***	***	*
	Afgelopen jaar	2,0	1,1	1,3	0,5	0,7	*				**	
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	Ooit	4,1	3,2	2,3	2,9	3,0				*		
	Afgelopen jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LSD	Ooit	2,6	1,5 *	1,0	1,1	1,1	*			**	**	
	Afgelopen jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heroïne	Ooit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatie- verhogende middelen	Ooit	1,8	2,0	1,4	1,2	0,9		*				
	Afgelopen jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slaap- en/of Kalmerings middelen	Ooit	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Afgelopen jaar	9,6	11,3	10,6	9,1	9,6						
	Afgelopen maand	5,1	6,2	6,5	5,1	6,8						
GHB	Ooit	2,1	1,5	0,6	1,4	0,0 **	***	**	*	**		
	Afgelopen jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paddo's	Ooit	8,4	5,6 *	3,6	3,5	3,0	***	**		***	***	*
	Afgelopen jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag, (-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$, toetsing verricht op ongewogen data

^a Toetsing sterk t.o.v. zeer sterk, ^b Toetsing matig t.o.v. sterk, ^c Toetsing weinig t.o.v. matig, ^d Toetsing niet t.o.v. weinig

3.2 Schattingen incidentie

Tabel 3.5 Jaarincidentie middelengebruik (nieuwe gebruikers) onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009 (in %)

Gewogen data	2009 (%)
Tabak	0,6 ^a
Alcohol	2,3
Cannabis	1,2
Ecstasy	0,5 ^a
Cocaïne	0,4 ^a
Amfetamine	0,2 ^a
LSD	0,1 ^a
Heroïne	0,0 ^a
Prestatieverhogende middelen	0,2 ^a
Slaap- en/of Kalmeringsmiddelen	2,9
GHB	0,3 ^a
Paddo's	0,3 ^a

^a n < 50, dus geen uitsplitsing naar demografische kenmerken

Tabel 3.6 Jaarincidentie middelengebruik (nieuwe gebruikers) onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, uitgesplitst naar geslacht (in %)

Gewogen data	2009 (%)	
	Man	Vrouw
Tabak	-	-
Alcohol	2,3	2,2
Cannabis	1,7	0,8 ^{***}
Ecstasy	-	-
Cocaïne	-	-
Amfetamine	-	-
LSD	-	-
Heroïne	-	-
Prestatieverhogende middelen	-	-
Slaap- en/of Kalmeringsmiddelen	2,4	3,3
GHB	-	-
Paddo's	-	-

(-) data niet beschikbaar vanwege n < 50

* p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001, toetsing verricht op ongewogen data

Tabel 3.7 Jaarincidentie middelengebruik (nieuwe gebruikers) onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, uitgesplitst naar leeftijdscategorie (in %)

Gewogen data	2009 (%)			
	15-24 jr	25-44 jr ^a	45-64 jr ^b	45-64 jr t.o.v. 15-24 jr
Tabak	-	-	-	
Alcohol	12,2	0,0 ***	0,1	***
Cannabis	5,7	0,4 ***	0,2	***
Ecstasy	-	-	-	
Cocaïne	-	-	-	
Amfetamine	-	-	-	
LSD	-	-	-	
Heroïne	-	-	-	
Prestatieverhogende middelen	-	-	-	
Slaap- en/of kalmeringsmiddelen	4,1	2,8 *	2,4	**
GHB	-	-	-	
Paddo's	-	-	-	

(-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$ * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$, toetsing verricht op ongewogen data^a Toetsing 25-44 jr t.o.v. 15-24 jr, ^b Toetsing 45-64 jr t.o.v. 25-44 jr,**Tabel 3.8 Jaarincidentie middelengebruik (nieuwe gebruikers) onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, uitgesplitst naar urbanisatiegraad (in %)**

Gewogen data	2009 (%)					Toetsing categorieën t.o.v. elkaar:					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	1-5	2-5	3-5	1-3	1-4	2-4
	Z. sterk	Sterk ^a	Matig ^b	Weinig ^c	Niet ^d						
Tabak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alcohol	1,2	2,1*	3,0	2,5	3,0	**			**	*	
Cannabis	1,5	1,2	1,6	0,8*	1,2						
Ecstasy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LSD	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heroïne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatieverhogende middelen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slaap- en/of kalmeringsmiddelen	2,4	3,0	2,8	3,4	2,7						
GHB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paddo's	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$ * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$, toetsing verricht op ongewogen data^a Toetsing sterk t.o.v. zeer sterk, ^b Toetsing matig t.o.v. sterk, ^c Toetsing weinig t.o.v. matig, ^d Toetsing niet t.o.v. weinig

3.3 Schattingen continuering van gebruik

Tabel 3.9 Continuering in middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar) 2009 (in %)^b

Gewogen data		2009 (%)
Tabak	Afgelopen jaar	.
	Afgelopen maand	.
Alcohol	Afgelopen jaar	.
	Afgelopen maand	.
Cannabis	Afgelopen jaar	24,7
	Afgelopen maand	14,7
Ecstasy	Afgelopen jaar	22,4
	Afgelopen maand	6,6 ^a
Cocaïne	Afgelopen jaar	22,4
	Afgelopen maand	9,4 ^a
Amfetamine	Afgelopen jaar	13,6 ^a
	Afgelopen maand	6,8 ^a
LSD	Afgelopen jaar	7,2 ^a
	Afgelopen maand	2,9 ^a
Heroïne	Afgelopen jaar	(totale groep < 50)
	Afgelopen maand	(totale groep < 50)
Prestatieverhogende middelen	Afgelopen jaar	19,5 ^a
	Afgelopen maand	.
Slaap- en/of kalmeringsmiddelen	Afgelopen jaar	.
	Afgelopen maand	.
GHB	Afgelopen jaar	29,4 ^a
	Afgelopen maand	16,1 ^a
Paddo's	Afgelopen jaar	8,6 ^a
	Afgelopen maand	1,3 ^a

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken ooitprevalentie of maandprevalentie

^a n < 50, dus geen uitsplitsing naar demografische kenmerken

^b uitleg bij tabel: van degenen die ooit cannabis hebben gebruikt, heeft 24,7% in het afgelopen jaar cannabis gebruikt. 14,7% van de ooit-gebruikers heeft in de afgelopen maand cannabis gebruikt.

Tabel 3.10 Continuering in middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, uitgesplitst naar geslacht (in %)

Gewogen data		2009 (%)	
		Man	Vrouw
Tabak	Afgelopen jaar	.	.
	Afgelopen maand	.	.
Alcohol	Afgelopen jaar	.	.
	Afgelopen maand	.	.
Cannabis	Afgelopen jaar	27,7	19,7 ***
	Afgelopen maand	17,8	9,5 ***
Ecstasy	Afgelopen jaar	22,9	21,1
	Afgelopen maand	-	-
Cocaïne	Afgelopen jaar	22,6	21,1
	Afgelopen maand	-	-
Amfetamine	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-
LSD	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-
Heroïne	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-
Prestatieverhogende middelen	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	.	.
Slaap- en/of Kalmeringsmiddelen	Afgelopen jaar	.	.
	Afgelopen maand	.	.
GHB	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-
Paddo's	Afgelopen jaar	-	-
	Afgelopen maand	-	-

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken ooitprevalentie of maandprevalentie, (-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$, toetsing verricht op ongewogen data

Tabel 3.11 Continuering in middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, uitgesplitst naar leeftijdscategorie (in %)

Gewogen data		2009 (%)			
		15-24 jr	25-44 jr ^a	45-64 jr ^b	45-64 jr t.o.v. 15-24 jr
Tabak	Afgelopen jaar	.	.	.	.
	Afgelopen maand	.	.	.	.
Alcohol	Afgelopen jaar	.	.	.	.
	Afgelopen maand	.	.	.	.
Cannabis	Afgelopen jaar	47,6	22,0 ***	11,7 ***	***
	Afgelopen maand	24,3	14,6 ***	7,5 ***	***
Ecstasy	Afgelopen jaar	48,5	16,8 ***	16,7	**
	Afgelopen maand	-	-	-	-
Cocaïne	Afgelopen jaar	50,9	19,2 ***	7,9	***
	Afgelopen maand	-	-	-	-
Amfetamine	Afgelopen jaar	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-
LSD	Afgelopen jaar	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-
Heroïne	Afgelopen jaar	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-
Prestatieverhogende middelen	Afgelopen jaar	-	-	-	-
	Afgelopen maand	.	.	.	.
Slaap- en/of kalmeringsmiddelen	Afgelopen jaar	.	.	.	.
	Afgelopen maand	.	.	.	.
GHB	Afgelopen jaar	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-
Paddo's	Afgelopen jaar	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken oitprevalentie of maandprevalentie, (-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$

^a Toetsing 25-44 jr t.o.v. 15-24 jr, ^b Toetsing 45-64 jr t.o.v. 25-44 jr,

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$, toetsing verricht op ongewogen data

Tabel 3.12 Continuering in middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 2009, uitgesplitst naar urbanisatiegraad (in %)

Gewogen data	Afgelopen...	2009 (%)					Toetsing categorieën t.o.v. elkaar:					
		(1) Z. sterk	(2) Sterk ^a	(3) Matig ^b	(4) Weinig ^c	(5) Niet ^d	1-5	2-5	3-5	1-3	1-4	2-4
Tabak	Jaar	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Alcohol	Jaar	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Cannabis	Jaar	30,9	22,8 **	22,9	22,6	19,2	**	.	.	*	*	.
	Maand	20,2	12,1 **	12,2	14,3	11,4	**	.	.	*	*	.
Ecstasy	Jaar	28,0	17,5	16,7	22,2	25,0	.	.	.	.	.	.
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	Jaar	22,4	23,3	28,8	16,3	17,2	.	.	.	.	.	.
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	Jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LSD	Jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heroïne	Jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatieverhogende middelen	Jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Slaap- en/of kalmeringsmiddelen	Jaar	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
GHB	Jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paddo's	Jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$

^a Toetsing sterk t.o.v. zeer sterk, ^b Toetsing matig t.o.v. sterk, ^c Toetsing weinig t.o.v. matig, ^d Toetsing niet t.o.v. weinig

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$, toetsing verricht op ongewogen data

3.4 Frequentie van gebruik

Tabel 3.13 Drink- en cannabisfrequentie & drinkpatroon, 2009 (in %)

Gewogen data		2009 (n = 5769)
Cannabis: (bijna) dagelijks gebruik	door actuele gebruikers, van cannabis in de afgelopen maand	30,2
	door recente gebruikers, van cannabis in het afgelopen jaar	14,8
Alcohol: (bijna) dagelijks gebruik	door actuele gebruikers, van alcohol in de afgelopen maand	21,9
	door recente gebruikers, van alcohol in het afgelopen jaar	19,7

Tabel 3.14 Frequentie alcoholgebruik (%) in 2009, schriftelijke vragenlijst

Gewogen data (n=4519)		2009 (%)
Alcohol: frequentie 6+-prevalentie:	Elke dag	0,7
alcoholgebruikers die in het afgelopen half jaar wel eens 6 of meer glazen alcoholhoudende drank op één dag	5-6 keer per week	0,6
	3-4 keer per week	1,7
	1-2 keer per week	9,0
	1-3 keer per maand	11,1
	3-5 keer per half jaar	7,9
	1-2 keer per half jaar	9,2
	Weet niet	0,3
	Totaal (6+-prevalentie)	40,5
Alcohol: frequentie door-de-weeks drinken, d.w.z. drinken van alcohol op maandag, dinsdag, woensdag en/of donderdag	1 dag	24,3
	2 dagen	9,9
	3 dagen	5,6
	4 dagen	11,9
	Weet niet	0,6
	Totaal (prevalentie 'door-de-weeks drinken')	52,3
Alcohol: gemiddelde consumptie door-de-weekse dag	11 of meer glazen	0,1
	7-10 glazen	0,9
	6 glazen	1,7
	4-5 glazen	3,4
	3 glazen	6,1
	2 glazen	20,2
	1 glas	19,3
	Weet niet	0,6
Alcohol: frequentie weekend-drinken, d.w.z. drinken van alcohol op vrijdag, zaterdag en/of zondag	1 dag	38,2
	2 dagen	24,3
	3 dagen	16,8
	Weet niet	1,3
	Totaal (prevalentie 'weekend-drinken')	80,6
Alcohol: gemiddelde consumptie weekenddag	11 of meer glazen	2,1
	7-10 glazen	5,8
	6 glazen	5,2
	4-5 glazen	11,6
	3 glazen	16,2
	2 glazen	24,3
	1 glas	14,0
Weet niet	1,5	

4. Trendrapportage

4.1 Trendvergelijkingen prevalenties

Tabel 4.1 Prevalentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, gebaseerd op CAPI-data (in %)

Gewogen data, CAPI / CASI (2009, drugvragen) ^b		1997 (n = 17.590)	2001 (n = 2.312)	2005 (n = 4.516)	2009 (n = 5.769 / 4.599)
Tabak	Ooit	70,2 ***	68,4 ***	61,6 *	59,6
	Afgelopen jaar	42,1	40,9	.	
	Afgelopen maand	38,0	36,4	.	
	Dagelijks roker	35,1 ***	33,8 ***	26,9 **	24,6
	Zware roker (≥ 20 p.d.)	10,7 ***	.	8,7 *	7,3
Alcohol	Ooit	92,8	90,7	.	
	Afgelopen jaar	86,7 ***	85,2	85,4 *	84,0
	Afgelopen maand	78,2 ***	78,1 *	77,9 **	75,7
	>6 gl in afgelopen 6 mnd	38,6 ***	39,7 ***	34,5 **	31,8
Cannabis	Ooit	19,1	19,5	22,6	28,3
	Afgelopen jaar	5,5	5,5	5,4	7,0
	Afgelopen maand	3,0	3,4	3,3	4,2
Harddrugs	Ooit	4,7	5,0	6,1	8,6
	Afgelopen jaar	1,3	1,6	1,6	2,2
	Afgelopen maand	0,5	0,4 ^a	0,7 ^a	0,9 ^a
Ecstasy	Ooit	2,3	3,2	4,3	6,2
	Afgelopen jaar	0,8	1,1 ^a	1,2 ^a	1,4
	Afgelopen maand	0,3	0,3 ^a	0,4 ^a	0,4 ^a
Cocaïne	Ooit	2,6	2,1	3,4	5,2
	Afgelopen jaar	0,7	0,7 ^a	0,6 ^a	1,2
	Afgelopen maand	0,3	0,1 ^a	0,3 ^a	0,5 ^a
Amfetamine	Ooit	2,2	2,0	2,1	3,1
	Afgelopen jaar	0,4	0,4 ^a	0,3 ^a	0,4 ^a
	Afgelopen maand	0,1	0,0 ^a	0,2 ^a	0,2 ^a
LSD	Ooit	1,5	1,2 ^a	1,4	1,5
	Afgelopen jaar	.	0,0 ^a	0,1 ^a	0,1 ^a
	Afgelopen maand	.	0,0 ^a	0,0 ^a	0,0 ^a
Heroïne	Ooit	0,3	0,2 ^a	0,6 ^a	0,5 ^a
	Afgelopen jaar	0,1 ^a	0,0 ^a	0,0 ^a	0,1 ^a
	Afgelopen maand	0,0 ^a	0,0 ^a	0,0 ^a	0,1 ^a
Prestatie-verhogende middelen	Ooit	1,0	0,5 ^a	1,5	1,6
	Afgelopen jaar	0,4	0,2 ^a	0,5 ^a	0,3 ^a
	Afgelopen maand	0,2 ^a	0,1 ^a	.	.
Slaap- en/of kalmeringsmiddelen	Ooit	27,9	26,6	.	.
	Afgelopen jaar	11,9	11,1	9,3	10,1
	Afgelopen maand	6,6	6,3	5,0	5,9

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a n < 50, dus geen uitsplitsing naar demografische kenmerken, (.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst

^b Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

* p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001, toetsing verricht op gewogen data, in verband met vergelijkbaarheid tussen jaren.

Tabel 4.2 Prevalentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, uitgesplitst naar geslacht, gebaseerd op CAPI-data (in %)

Gewogen data, CAPI / CASI (2009, drugvragen) ^a		1997		2001		2005		2009	
		(n = 17.590)		(n = 2.312)		(n = 4.516)		(n = 5.769 / 4.599)	
		Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Tabak	Ooit	74,0 ***	66,3 ***	73,1 ***	63,7 ***	64,5	58,7	62,5	56,7
	Afgelopen jaar	45,9	38,2	46,3	35,5	.	.	.	.
	Afgelopen maand	42,0	33,9	40,8	31,8	.	.	.	.
	Dagelijks roker	38,3 ***	31,7 ***	38,2 ***	29,2 ***	29,3	24,5 *	27,3	21,8
	Zware roker (≥ 20 p.d.)	12,2 ***	9,3 ***	.	.	10,6	6,8	9,1	5,5
Alcohol	Ooit	95,1	90,3	94,3	86,9	.	.	.	.
	Afgelopen jaar	90,5	82,8 ***	89,9	80,4	91,0	79,9	89,6	78,3
	Afgelopen maand	84,8	71,4 ***	85,1	71,0 *	86,0	70,0 *	84,0	67,3
	>6 gl in afgel 6 mnd	54,8 ***	22,1 *	56,2 ***	22,8 *	49,1 ***	20,0	43,6	19,9
Cannabis	Ooit	24,5	13,6	23,6	15,3	29,1	16,1	35,2	21,2
	Afgelopen jaar	7,1	3,8	7,2	3,8	7,8	3,1	9,8	4,2
	Afgelopen maand	4,2	1,8	4,8	1,9	5,2	1,5	6,3	2,0
Harddrugs	Ooit	6,4	3,0	6,9	3,1	9,1	3,1	11,8	5,4
	Afgelopen jaar	1,8	0,7	2,2	0,9	2,6	0,7	3,0	1,4
	Afgelopen maand	0,9	0,2	-	-	-	-	-	-
Ecstasy	Ooit	3,2	1,3	4,5	2,0	6,6	2,1	8,3	4,0
	Afgelopen jaar	1,2	0,4	-	-	-	-	1,9	0,8
	Afgelopen maand	0,4	0,2	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	Ooit	3,5	1,6	3,1	1,1	5,2	1,6	7,8	2,5
	Afgelopen jaar	1,1	0,3	-	-	-	-	1,8	0,5
	Afgelopen maand	0,4	0,1	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	Ooit	3,2	1,3	2,8	1,1	3,2	1,0	4,8	1,4
	Afgelopen jaar	0,6	0,2	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-
LSD	Ooit	2,4	0,6	-	-	2,3	0,4	2,0	1,0
	Afgelopen jaar	.	.	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	.	.	-	-	-	-	-	-
Heroïne	Ooit	0,5	0,2	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen jaar	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatie-verhogende middelen	Ooit	1,4	0,6	-	-	2,8	0,3	2,8	0,4
	Afgelopen jaar	0,5	0,2	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	.	.	.	.
Slaap- en/of kalmeringsmiddelen	Ooit	19,8	36,2	20,5	32,9	.	.	.	.
	Afgelopen jaar	8,0	15,9	9,0	13,1	6,1	12,4	7,2	13,1
	Afgelopen maand	4,3	9,1	5,2	7,4	3,7	6,3	3,9	7,9

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$, toetsing verricht op gewogen data, in verband met vergelijkbaarheid tussen jaren.

Tabel 4.3 Prevalentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, uitgesplitst naar leeftijd, gebaseerd op CAPI-data (in %)

Gewogen data, CAPI / CASI (2009, drugvragen) ^a		1997 (n = 17.590)			2001 (n = 2.312)			2005 (n = 4.516)			2009 (n = 5.769 / 4.599)		
		15-24	25-44	45-64	15-24	25-44	45-64	15-24	25-44	45-64	15-24	25-44	45-64
Tabak	Ooit	57,8 ***	69,6 ***	77,8 ***	62,0 ***	65,5 ***	75,7 *	43,8	57,9	74,1	39,4	56,6	71,5
	Jaar	44,3	45,4	36,2	47,0	41,5	37,1	.	.	.	.	.	.
	Maand	38,2	41,1	33,6	38,3	38,2	32,9	.	.	.	.	.	.
	Dagelijks	33,5 ***	38,1 ***	31,6 ***	34,8 ***	35,5 ***	31,1 **	21,7	28,3 *	27,9	20,8	25,6	25,2
	Zware roker	5,0 *	12,6 ***	11,2 **	.	.	.	4,9	8,9	10,1	3,3	7,6	8,8
Alcohol	Ooit	90,3	93,4	93,1	89,4	90,8	91,1	.	.	.	.	.	.
	Jaar	85,8 *	87,3 ***	86,2 *	85,1	85,9	84,4	85,5	83,9	87,1 *	83,0	84,0	84,3
	Maand	74,1	78,3 ***	80,2	72,6	78,5 **	80,2	76,2 *	75,2	81,9 *	71,8	74,4	78,8
	>6 gl in 6 mnd	46,9 ***	41,7 ***	29,8 *	53,2 ***	39,2 **	33,5 **	40,1	36,5	29,6	37,2	33,8	27,4
Cannabis	Ooit	28,8	22,9	8,6	32,2	23,9	7,2	28,3	29,2	12,3	33,9	35,1	19,0
	Jaar	14,3	5,2	1,1	11,6	6,5	1,1	11,4	6,4	1,5	16,1	7,7	2,2
	Maand	7,3	3,1	0,6	7,3	3,7	0,8	5,3	4,8	0,7	8,3	5,1	1,4
Harddrugs	Ooit	6,5	5,8	2,2	10,2	5,0	2,4	5,6	8,7	3,3	8,0	13,6	4,0
	Jaar	2,9	1,4	0,2	4,7	1,7	0,0	2,9	2,2	0,3	4,3	3,1	0,4
	Maand	1,4	0,5	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ecstasy	Ooit	5,1	2,7	0,2	9,2	3,2	0,2	5,1	7,1	0,9	6,0	11,3	1,2
	Jaar	2,2	0,9	0,1	-	-	-	-	-	-	2,9	1,9	0,2
	Maand	0,9	0,3	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	Ooit	3,0	3,6	1,0	3,1	2,5	1,2	2,8	5,3	1,6	4,8	8,0	2,5
	Jaar	1,5	0,8	0,1	-	-	-	-	-	-	2,4	1,5	0,2
	Maand	0,5	0,3	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	Ooit	3,6	2,5	1,1	6,1	1,3	0,8	2,0	2,6	1,6	3,1	5,0	1,3
	Jaar	1,1	0,3	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	0,5	0,1	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LSD	Ooit	1,4	1,9	1,2	-	-	-	0,7	1,5	1,5	1,2	2,1	1,0
	Jaar	.	.	.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	.	.	.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heroïne	Ooit	0,2	0,5	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatie verhogende middelen	Ooit	1,4	1,2	0,6	-	-	-	3,3	1,8	0,4	2,5	2,3	0,4
	Jaar	0,9	0,3	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slaap- en/of kalmerings- middelen	Ooit	18,1	25,3	37,0	13,9	25,4	34,5	.	.	.	.	.	.
	Jaar	7,6	10,1	16,8	5,7	10,3	14,7	4,9	8,6	12,1	8,0	8,0	13,3
	Maand	2,6	5,2	10,8	2,1	4,1	11,3	1,2	5,0	6,8	3,5	4,1	8,7

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege n < 50

* p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001, toetsing verricht op gewogen data, in verband met vergelijkbaarheid tussen jaren.

Tabel 4.4 Prevalentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, uitgesplitst naar urbanisatiegraad, gebaseerd op CAPI-data (in %)

	Gewogen data ^a	1997 (n = 17.590)					2001 (n = 2.312)					2005 (n = 4.516)					2009 (n = 5.769 / 4.599)				
		Z. sterk	Sterk	Matig	Weinig	Niet	Z. sterk	Sterk	Matig	Weinig	Niet	Z. sterk	Sterk	Matig	Weinig	Niet	Z. sterk	Sterk	Matig	Weinig	Niet
Tabak	Ooit	70,6***	71,0***	69,0***	68,8***	71,8***	63,4	72,6***	72,8***	67,4**	61,7	57,5	63,7*	61,2	63,0	61,1	58,2	59,4	60,5	59,7	61,2
	Jaar	47,7	42,1	40,8	39,8	40,5	45,1	47,1	39,2	39,6	28,0	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	43,1	38,0	37,3	35,6	36,4	41,1	42,2	32,7	36,2	24,2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Dagelijks	36,2****	36,0***	34,7***	33,6***	34,7***	37,8***	39,4***	29,3*	34,5***	23,0	26,0	29,3**	26,4	25,8	26,3	25,3	24,5	24,1	24,2	24,6
	Zware roker	13,0***	11,4***	10,8***	9,3	9,1*	.	.	.	.	.	8,6	10,5*	8,6	7,6	7,1	7,2	7,9	6,5	7,6	6,8
Alcohol	Ooit	90,2	92,7	94,2	92,9	93,7	79,8	93,9	93,1	92,8	91,7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Jaar	83,5**	86,8**	88,0**	86,8	87,9	74,9	89,0**	86,4	88,6	84,6	80,4	85,8	86,6	86,1	88,6	79,2	83,6	84,2	87,1	86,9
	Maand	74,7*	77,9*	78,7*	79,5	79,9	69,8	80,2*	78,7	82,5	77,6	72,9	78,3*	79,4*	78,4	80,9	70,9	75,1	75,2	79,1	80,1
	>6 gl in 6 mnd	38,6***	38,2***	37,3***	40,7**	38,2	34,7	39,8***	40,7***	42,2**	40,9	32,0	33,5	34,4**	34,7	40,0	29,9	30,7	28,8	35,6	35,6
	Ooit	31,4	21,0	15,5	15,0	12,8	28,3	23,8	16,7	13,8	12,3	37,5	24,6	20,2	15,5	13,9	40,7	30,2	24,3	20,7	22,6
Cannabis	Jaar	10,4	4,8	4,3	4,5	3,8	10,3	9,0	1,8	2,8	1,8	10,8	5,8	4,3	3,2	3,0	12,6	6,9	5,6	4,7	4,3
	Maand	6,2	2,9	2,2	2,2	1,9	6,7	5,3	1,0	1,4	1,5	7,5	3,2	2,5	2,0	1,5	8,2	3,7	3,0	3,0	2,6
	Ooit	9,4	4,6	3,8	3,3	2,8	10,1	4,0	4,3	4,4	1,8	12,6	6,4	5,4	3,3	2,2	14,0	8,6	7,6	5,6	6,6
Harddrugs	Jaar	3,0	0,9	1,2	0,8	0,6	3,4	1,4	0,8	2,0	0,3	3,9	1,5	1,3	0,7	0,8	3,9	2,1	1,9	1,2	1,6
	Maand	1,4	0,2	0,6	0,4	0,3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ooit	4,5	1,9	2,2	1,6	1,5	6,7	3,1	2,0	2,8	0,9	9,6	4,1	4,3	2,0	1,7	10,4	6,4	4,7	4,2	4,5
Ecstasy	Jaar	1,9	0,5	0,8	0,6	0,4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2,9	1,1	,8	0,9	1,1
	Maand	0,7	0,1	0,5	0,2	0,2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ooit	6,1	2,2	1,9	1,7	1,3	5,5	2,0	1,6	0,8	0,9	7,6	4,4	2,5	1,4	0,7	8,9	4,9	4,6	3,3	3,9
Cocaïne	Jaar	1,7	0,4	0,9	0,4	0,3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2,0	1,1	1,3	0,5	0,7
	Maand	0,7	0,1	0,3	0,2	0,1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ooit	4,4	2,3	1,9	1,3	1,3	4,6	1,6	1,6	1,2	1,2	4,1	2,2	2,0	1,3	0,3	4,1	3,2	2,3	2,9	3,0
Amfetamine	Jaar	0,8	0,5	0,2	0,2	0,3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	0,3	0,1	0,1	0,1	0,2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ooit	3,0	1,6	1,1	1,1	1,0	.	.	.	.	.	2,5	1,8	0,9	1,1	0,3	2,6	1,5	1,0	1,1	1,1
LSD	Jaar	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ooit	1,0	0,1	0,2	0,2	0,3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Heroïne	Jaar	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ooit	1,1	1,3	1,1	0,9	0,8	.	.	.	.	.	2,1	1,9	1,8	1,0	0,5	1,8	2,0	1,4	1,2	0,9
Prestatie- verhogende middelen	Jaar	0,5	0,2	0,4	0,4	0,4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ooit	30,6	29,8	28,3	25,5	24,9	24,1	30,2	20,9	31,3	23,9	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Slaap- en/of kalmerings- middelen	Jaar	14,4	13,1	13,3	10,0	9,2	11,5	14,0	6,9	13,1	8,0	10,5	10,1	7,0	9,8	8,6	9,6	11,3	10,6	9,1	9,6
	Maand	8,1	7,7	7,0	5,0	5,2	6,9	7,4	3,3	8,2	4,6	6,6	5,7	3,8	4,9	3,7	5,1	6,2	6,5	5,1	6,8

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007), (.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege n < 50, ^a Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

4.2 Trendvergelijkingen incidenties

Tabel 4.5 Jaarincidentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, gebaseerd op CAPI-data (in %)

Gewogen data ^b	1997 (n = 17.590)	2001 (n = 2.312)	2005 (n = 4.516)	2009 (n = 5.769 / 4.599)
Tabak	1,2 ***	0,9 ^a	0,8 ^a	0,6 ^a
Alcohol	2,0	2,1	2,2	2,3
Cannabis	1,4	1,1 ^a	1,3	1,2
Ecstasy	0,5	0,5 ^a	0,3 ^a	0,5 ^a
Cocaïne	0,3	0,4 ^a	0,1 ^a	0,4 ^a
Amfetamine	0,2	0,2 ^a	0,1 ^a	0,2 ^a
LSD	.	0,0 ^a	0,1 ^a	0,1 ^a
Heroïne	0,0 ^a	0,0 ^a	0,0 ^a	0,0 ^a
Prestatieverhogende middelen	0,2 ^a	0,2 ^a	0,4 ^a	0,2 ^a
Slaap- (S) en/of kalmerings- (K) middelen	2,9 (S)	2,7 (S)	2,8	2,9
	3,1 (K)	2,5 (K)		

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a n < 50, dus geen uitsplitsing naar demografische kenmerken

^b Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege n < 50

Tabel 4.6 Jaarincidentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, gebaseerd op CAPI-data (in %), uitgesplitst naar geslacht

Gewogen data ^a	1997 (n = 17.590)		2001 (n = 2.312)		2005 (n = 4.516)		2009 (n = 5.769 / 4.599)	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Tabak	1,1	1,2	-	-	-	-	-	-
Alcohol	1,9	2,0	2,3	1,7	2,3	2,1	2,3	2,2
Cannabis	1,6	1,2	-	-	1,5	1,0	1,7	0,8
Ecstasy	0,6	0,3	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	0,4	0,2	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	0,3	0,1	-	-	-	-	-	-
LSD	.	.	-	-	-	-	-	-
Heroïne	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatieverhogende middelen	-	-	-	-	-	-	-	-
Periode: apr-dec 2009	-	-	-	-	-	-	-	-
Slaap- (S) en/of kalmerings- (K) middelen	2,2	3,6	2,1	3,3	2,0	3,6	2,4	3,3
	2,1	4,1	1,6	3,4				

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege n < 50

Tabel 4.7 Jaarincidentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, gebaseerd op CAPI-data (in %), uitgesplitst naar leeftijdscategorie

Gewogen data ^a	1997 (n = 17.590)			2001 (n = 2.312)			2005 (n = 4.516)			2009 (n = 5.769 / 4.599)		
	15-24 jr	25-44 jr	45-64 jr	15-24 jr	25-44 jr	45-64 jr	15-24 jr	25-44 jr	45-64 jr	15-24 jr	25-44 jr	45-64 jr
Tabak	5,8	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alcohol	10,3 **	0,2	0,0	10,8	0,4 **	0,0	11,5	0,2 *	0,0	12,2	0,0	0,1
Cannabis	5,7	0,5	0,4	-	-	-	5,3	0,4	0,3	5,7	0,4	0,2
Ecstasy	1,5	0,4	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	1,0	0,3	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	1,0	0,1	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LSD	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heroïne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatieverhogende middelen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slaap- (S) en/of kalmerings- (K) middelen	2,6 4,1	2,9 3,0	2,9 2,7	2,1 3,1	2,7 2,9	3,1 1,7	2,5	3,0	2,7	4,1	2,8	2,4

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege n < 50

Tabel 4.8 Jaarincidentie middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, gebaseerd op CAPI-data (in %), uitgesplitst naar urbanisatiegraad

Gewogen data ^a	1997 (n = 17.590) Stedelijkheid					2001 (n = 2.312) Stedelijkheid					2005 (n = 4.516) Stedelijkheid					2009 (n = 5.769 / 4.599) Stedelijkheid					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
	Z. sterk	Sterk	Matig	Weini g	Niet																
Tabak	1,0	1,3	1,1	1,2	1,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alcohol	1,5	1,7	2,4	2,0	2,3	1,2	2,6	1,8	2,0	2,5	1,3	2,1	3,1	2,5	1,7	1,2	2,1	3,0	2,5	3,0	
Cannabis	1,5	1,3	1,2	1,7	1,3	-	-	-	-	-	1,3	1,7	1,6	0,9	0,5	1,5	1,2	1,6	0,8	1,2	
Ecstasy	1,0	0,4	0,6	0,2	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Cocaïne	0,5	0,4	0,3	0,2	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Amfetamine	0,4	0,2	0,3	0,1	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
LSD	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Heroïne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Prestatieverhogende middelen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Slaap- (S) en/of kalmerings- (K) middelen	3,4 3,3	3,1 4,0	3,1 3,1	2,3 2,8	2,4 1,9	2,6 2,6	4,2 3,1	0,8 0,4	3,0 4,0	2,2 1,8	3,3	2,8	2,7	2,6	2,4	2,4	3,0	2,8	3,4	2,7	

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege n < 50

4.3 Trendvergelijkingen continuering van gebruik

Tabel 4.9 Continuering in middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar) (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, gebaseerd op CAPI-data (in %)

Gewogen data ^b		1997 (n = 17.590)	2001 (n = 2.312)	2005 (n = 4.516)	2009 (n = 5.769 / 4.599)
Tabak	Afgelopen jaar	59,9	59,8	.	.
	Afgelopen maand	54,1	53,2	.	.
Alcohol	Afgelopen jaar	93,4	94,0	.	.
	Afgelopen maand	84,2	86,2	.	.
Cannabis	Afgelopen jaar	28,6	28,1	24,0	24,7
	Afgelopen maand	15,7	17,3	14,7	14,7
Ecstasy	Afgelopen jaar	36,2	34,5 ^a	28,6 ^a	22,4
	Afgelopen maand	14,0	7,9 ^a	8,5 ^a	6,6 ^a
Cocaïne	Afgelopen jaar	28,3	32,4 ^a	17,4 ^a	22,4
	Afgelopen maand	10,0	6,1 ^a	8,7 ^a	9,4 ^a
Amfetamine	Afgelopen jaar	17,4	18,8 ^a	14,5 ^a	13,6 ^a
	Afgelopen maand	6,7	1,4 ^a	9,4 ^a	6,8 ^a
LSD	Afgelopen jaar	.	0,0 ^a	5,9 ^a	7,2 ^a
	Afgelopen maand	.	0,0 ^a	2,3 ^a	2,9 ^a
Heroïne	Afgelopen jaar	21,6 ^a	5,0 ^a	(totale groep <50)	(totale groep < 50)
	Afgelopen maand	10,3 ^a	0,0 ^a	(totale groep <50)	(totale groep < 50)
Prestatieverhogende middelen	Afgelopen jaar	36,0	35,5 ^a	34,1 ^a	19,5 ^a
	Afgelopen maand	17,5 ^a	18,8 ^a	.	.
Slaap- (S) en/of kalmerings- (K) middelen	Afgelopen jaar	42,3 (S)	43,5 (S)	.	.
	Afgelopen maand	38,8 (K)	36,8 (K)	.	.
		23,0 (S)	26,0 (S)	.	.
		20,7 (K)	18,6 (K)	.	.

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007).

^a n < 50, dus geen uitsplitsing naar demografische kenmerken

^b Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst

Tabel 4.10 Continuering in middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar) (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, gebaseerd op CAPI-data (in %), uitgesplitst naar geslacht

Gewogen data ^a		1997 (n = 17.590)		2001 (n = 2.312)		2005 (n = 4.516)		2009 (n = 5.769 / 4.599)	
		Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Tabak	Afgelopen jaar	62,1	57,5	63,3	55,8	.	.	.	.
	Afgelopen maand	56,8	51,1	55,9	50,0	.	.	.	.
Alcohol	Afgelopen jaar	95,1	91,6	95,4	92,4	.	.	.	.
	Afgelopen maand	89,1	79,0	90,3	81,7	.	.	.	.
Cannabis	Afgelopen jaar	29,2	27,6	30,4	24,7	26,7	19,3	27,7	19,7
	Afgelopen maand	17,0	13,3	20,3	12,6	17,8	9,3	17,8	9,5
Ecstasy	Afgelopen jaar	37,4	33,0	-	-	-	-	22,9	21,1
	Afgelopen maand	13,8	14,7	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	Afgelopen jaar	31,6	21,0	-	-	-	-	22,6	21,1
	Afgelopen maand	11,9	5,6	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	Afgelopen jaar	18,4	14,4	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	7,4	5,4	-	-	-	-	-	-
LSD	Afgelopen jaar	.	.	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	.	.	-	-	-	-	-	-
Heroïne	Afgelopen jaar	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatieverhogende middelen	Afgelopen jaar	67,7	32,3	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	.	.	.	.
Slaap- (S) en/of kalmerings- (K) middelen	Afgelopen jaar	S 41,4 K 35,4	S 42,8 K 40,5	S 45,3 K 42,1	S 42,3 K 33,8	.	.	.	.
	Afgelopen maand	S 20,8 K 19,0	S 24,2 K 21,6	S 32,4 K 17,6	S 22,4 K 19,3	.	.	.	.

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege $n < 50$

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$

Tabel 4.11 Continuering in middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar) (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, gebaseerd op CAPI-data (in %), uitgesplitst naar leeftijdsgroepen

Gewogen data ^a		1997 (n = 17.590)			2001 (n = 2.312)			2005 (n = 4.516)			2009 (n = 5.769 / 4.599)		
		15- 24 jr	25- 44 jr	45- 64 jr	15- 24 jr	25- 44 jr	45- 64 jr	15- 24 jr	25- 44 jr	45- 64 jr	15- 24 jr	25- 44 jr	45- 64 jr
Tabak	Afgelopen jaar	76,6	65,2	46,5	76,0	63,4	49,1	.	.	.	.	.	.
	Afgelopen maand	66,1	59,0	43,1	61,8	58,3	43,6	.	.	.	.	.	.
Alcohol	Afgelopen jaar	95,0	93,5	92,5	95,2	94,6	92,6	.	.	.	.	.	.
	Afgelopen maand	82,1	83,7	86,1	81,5	86,6	88,0	.	.	.	.	.	.
Cannabis	Afgelopen jaar	49,7	22,6	12,8	36,0	27,3	14,5	40,1	22,0	12,1	47,6	22,0	11,7
	Afgelopen maand	25,3	13,6	6,5	22,8	15,6	11,5	18,6	16,6	5,6	24,3	14,6	7,5
Ecstasy	Afgelopen jaar	43,4	31,3	33,3	-	-	-	-	-	-	48,5	16,8	16,7
	Afgelopen maand	18,0	11,4	11,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	Afgelopen jaar	52,6	23,4	14,0	-	-	-	-	-	-	50,9	19,2	7,9
	Afgelopen maand	16,7	8,6	7,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	Afgelopen jaar	31,4	12,9	6,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	13,2	10,3	3,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LSD	Afgelopen jaar	.	.	.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	.	.	.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heroïne	Afgelopen jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatieverhogende middelen	Afgelopen jaar	66,7	22,8	36,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Afgelopen maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slaap- (S) en/of kalmerings- (K) middelen	Afgelopen jaar	S 38,5 K 42,9	S 39,7 K 38,4	S 45,2 K 38,0	S 48,0 K 40,0	S 39,0 K 37,9	S 46,5 K 34,9	.	.	.	.	.	.
	Afgelopen maand	S 9,3 K 15,7	S 19,2 K 19,8	S 28,5 K 23,1	S 7,7 K 17,4	S 18,7 K 12,6	S 34,8 K 25,0	.	.	.	.	.	.

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege n < 50

* p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001

Tabel 4.12 Continuering in middelengebruik onder de algemene Nederlandse bevolking (15 t/m 64 jaar) (15 t/m 64 jaar), 1997, 2001, 2005 en 2009, gebaseerd op CAPI-data (in %), uitgesplitst naar urbanisatiegraad

Gewogen data ^a		1997 (n = 17.590)					2001 (n = 2.312)					2005 (n = 4.516)					2009 (n = 5.769 / 4.599)				
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
		Z. sterk	Sterk	Matig	Weinig	Niet															
Tabak	Jaar	67,6	59,2	59,1	57,7	56,5	70,8	65,0	53,8	58,8	45,3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	61,0	53,4	54,1	51,8	50,7	64,9	58,2	44,8	53,7	39,3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Alcohol	Jaar	92,6	93,6	93,5	93,5	93,8	93,9	94,7	93,0	95,5	92,0	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand	82,8	84,0	83,5	85,6	85,2	87,3	85,3	84,5	88,8	84,6	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Cannabis	Jaar	33,3	23,0	27,7	29,8	29,1	36,3	37,7	11,0	20,3	15,0	28,6	23,6	21,2	20,8	21,7	30,9	22,8	22,9	22,6	19,2
	Maand	19,6	13,7	14,2	14,5	14,5	23,6	22,2	6,1	10,1	12,5	19,9	12,9	12,4	12,9	10,8	20,2	12,1	12,2	14,3	11,4
Ecstasy	Jaar	42,0	26,9	38,5	38,3	27,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28,0	17,5	16,7	22,2	25,0
	Maand	15,4	5,1	21,8	13,3	11,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cocaïne	Jaar	28,4	18,3	49,3	22,2	24,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22,4	23,3	28,8	16,3	17,2
	Maand	10,9	3,2	15,9	11,1	10,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	Jaar	18,7	19,4	11,4	12,2	25,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	7,2	4,1	7,1	4,2	12,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LSD	Jaar	.	.	.	.	.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	.	.	.	.	.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heroïne	Jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prestatie verhogende middelen	Jaar	42,4	16,7	38,5	45,2	54,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Slaap- (S) en/of kalmerings- (K) middelen	Jaar S	46,4	45,3	40,9	39,7	37,5	43,9	48,4	37,5	41,7	41,4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	K	43,2	41,1	40,5	34,4	31,8	41,8	36,2	33,9	39,4	31,1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Maand S	25,0	26,5	21,8	20,2	19,9	25,4	29,5	14,1	28,9	31,0	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	K	24,4	21,9	21,9	16,3	17,5	25,0	15,8	16,1	21,9	14,8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Toetsingen worden verricht ten opzichte van 2009, toetsingen tussen vroegere jaren zijn terug te vinden de eerdere rapportage (Rodenburg et al., 2007)

^a Drugvragen zijn niet op significantie getoetst omdat de meting in 2009 gebruik maakt CASI, ten opzichte van CAPI in eerdere jaren

(.) data niet beschikbaar vanwege ontbreken vraag in vragenlijst, (-) data niet beschikbaar vanwege n < 50

Literatuur

- Abraham, M. D., Cohen, P. D. A., Van Til, R.-J., & De Winter, M. A. L. (1999). *Licit and Illicit Drug Use in the Netherlands, 1997*. Amsterdam: CEDRO (UVA).
- Abraham, M. D., Kaal, H. L., & Cohen, P. D. A. (2001). *Licit and Illicit Drug Use in the Netherlands, 2001*. Amsterdam: CEDRO / Mets en Schilt. Retrieved from <http://www.cedro-uva.org/lib/abraham.npo01.html><http://www.cedro-uva.org/lib/abraham.npo01.html>
- CBS. (2010). *101227 Documentatierapport POLSbasis 2009 (V1)*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Centrum voor Beleidsstatistiek (CVB).
- Rodenburg, G., Spijkerman, R., Van den Eijnden, R. J. J. M., & Van de Mheen, D. (2007). *Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2005 (IVO Reeks No. 45)*. NPO. Rotterdam: IVO.
- SAMHSA. (1997). *National Household Survey on drug abuse: Population Estimates 1997* (DHHS Publication No. (SMA) 98-3250). OAS Series #H-7. Rockville: Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Department of Health and Human Services. Retrieved from <http://www.oas.samhsa.gov/nhsda/Pe1997/toc.htm>
- Statistics Netherlands. (2010). CBS StatLine. Retrieved June 1, 2010, from <http://statline.cbs.nl/statweb/?LA=en>. Accessed: 2010-06-01. (Archived by WebCite® at <http://www.webcitation.org/5qA5rbLeZ>).
- Van Laar, M., Cruts, G., Van Gageldonk, A., Van Ooyen-Houben, M. M. J., Croes, E., Meijer, R., & Ketelaars, T. (2009). *The Netherlands Drug Situation 2009* (Report to the EMCDDA by the Reitox National Focal Point). The Netherlands: Trimbos Institute (Netherlands Institute of Mental Health and Addiction) and Scientific Research and Documentation Centre (WODC), Ministry of Justice.

Bijlage 1 - Methodiek ophoging (CBS, POLS basis bestand)

De volgende tekst is overgenomen uit de CBS rapportage die het POLS onderzoek documenteert (CBS, 2010)

Hoewel er in POLS verschillende maatregelen zijn getroffen ter verbetering van de non-respons is daarmee het risico van selectiviteit die voortkomt uit de non-respons niet uitgebannen. In POLS worden daarom individuele wegingcoëfficiënten berekend. Eenvoudig gesteld is de berekening hiervan gebaseerd op het bewerkstelligen van volledige correspondentie tussen de verdelingen van (combinaties van) steekproefkenmerken en de overeenkomstige bekende verdelingen in de populatie. Het is de verwachting dat de weging ook eventuele vertekeningen in andere steekproefkenmerken recht trekt dan wel op zijn minst verbetert.

Hoewel de kern van iedere weging stoelt op dit basisprincipe is de feitelijke weging van POLS iets ingewikkelder. POLS is te beschouwen als een doorlopende enquête waarvoor maandelijks een steekproef wordt samengesteld. Eerst wordt er voor iedere inhoudelijke module een enkelvoudige aselechte steekproef getrokken uit het GBA. Vervolgens wordt de basissteekproef gevormd door alle onafhankelijk van elkaar getrokken steekproeven van de inhoudelijke modules samen te voegen. Daarmee ontstaat er een moeilijkheid. De basissteekproef dient representatief te zijn voor de bevolking van 0 jaar en ouder. Het leeftijdsbereik verschilt evenwel tussen de modules. Zo hadden voorheen de modules REP en REM alleen betrekking op personen van 12 jaar en ouder, terwijl bijvoorbeeld de module GEZO wel de gehele doelpopulatie omvatte. Vanwege deze verschillen zijn in de steekproef sommige leeftijdsgroepen over- en andere ondervetegenwoordigd. Om de gegevens van de basissteekproef evenwichtig te maken voor de gehele bevolking, worden er voorafgaande aan de weging leeftijdsspecifieke correctiegewichten bepaald. Daarnaast is er voor een juiste berekening van de insluitgewichten een correctie nodig om de ongelijke trekkingskansen tussen de veldwerkregio's, die ontstaan door de uitdunning van de steekproef in de regio's, te elimineren.

Voordelen van het POLS-design voor de uitkomsten zijn de mogelijkheden om: schattingen van overeenkomstige variabelen uit verschillende enquêtes eenvoudig consistent te maken; en door middel van de schattingsprocedure voor een aantal variabelen, in het bijzonder voor de doelvariabelen uit de vervolgenquêtes, een aanzienlijke variantiereductie te behalen.

De schattingsmethodiek voor POLS komt overeen met het toepassen van de aangepaste algemene regressieschatter. De regressieschatter maakt gebruik van hulpinformatie. Allereerst wordt de gehele (door correctiegewichten feitelijk reeds voorgewogen) basissteekproef consistent gemaakt met de uit registraties bekende populatieverdelingen van geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, stedelijkheidsgraad en provincie. Dat levert voor de gehele basissteekproef individuele wegingcoëfficiënten op die ervoor zorgen dat de steekproefverdelingen op voornoemde kenmerken nagenoeg identiek zijn aan die in de populatie.

De variantie van deze schatter kan benaderd worden door uit te gaan van een steekproef met teruglegging. Omdat de basissteekproef klein is ten opzichte van de doelpopulatie is dat een acceptabele veronderstelling.

Het gebruik van de algemene regressieschatter kan eveneens vertekeningen ten gevolge van non-respons verkleinen. Bovendien wordt door het gebruik van hulpvariabelen consistentie bereikt met de bekende populatietotalen. Dit wil zeggen dat de uit de steekproef geschatte totalen van de hulpvariabelen gelijk zijn aan de bekende populatietotalen.

Evenals bij de basissteekproef kan bij het ophogen van een vervolgsteeekproef reductie van variantie behaald worden indien gebruik gemaakt wordt van hulpvariabelen die correleren met de doelvariabelen van de vervolgenquête. In de basisenquête van POLS zijn vragen (kernvariabelen) opgenomen die gericht zijn op specifieke onderwerpen van de vervolgenquêtes. Deze kernvariabelen zullen vaak in hoge mate correleren met de doelvariabelen van de vervolgenquêtes. De bevolkingstotalen van deze variabelen zijn in eerste instantie onbekend, maar kunnen na ophoging van de basissteekproef geschat worden. Vervolgens kunnen zij gebruikt worden in de schattingsprocedure van de vervolgsteeekproeven.

Naast hulpvariabelen waarvan de bevolkingstotalen geschat worden kan bij de ophoging van een vervolgsteeekproef uiteraard ook gebruik gemaakt worden van hulpvariabelen waarvan bevolkingstotalen via andere bron bekend zijn. In de praktijk is het vaak gewenst om consistentie te bereiken met die bekende bevolkingstotalen. Bij het gebruik van twee of meer vervolgsteeekproeven (of doorsnedes van vervolgsteeekproeven met verschillende doelpopulaties) zal naar verwachting sprake zijn van een hogere variatiereductie voor het te schatten totaal dan bij het gebruik van slechts één vervolgsteeekproef. Bij een combinatie van steekproeven voor het schatten van een totaal gebruikt men immers meer beschikbare hulpinformatie (in de vorm van meer respondenten).

Naast de persoonsgewichten worden in POLS ook gewichten opgenomen die kunnen worden gebruikt om gegevens op huishoudensniveau te kunnen vaststellen. Het huishoudensgewicht wordt verkregen door het persoonsgewicht te delen door het aantal personen in het huishouden. Vervolgens wordt het berekende gewicht op nationaal niveau nog gecorrigeerd voor de huishoudens naar grootte uit de huishoudensstatistiek.

Hulpvariabelen en weegschema

Met POLS wordt beoogd jaarcijfers te geven over de verschillende aspecten van de leefsituatie. In deze documentatie wordt het schema voor de jaarophoging van de basis vermeld.

Wat de notatie van de weegschema's betreft betekent een plusteken (+) dat de verdeling van de betrokken variabele(n) in de ophoging wordt meegenomen, maar dat - in tegenstelling tot bij een vermenigvuldigingsteken (×) - deze aansluiting met de populatietotalen alleen geldt voor deze variabele(n) afzonderlijk en niet voor de kruising van deze variabele(n) met andere variabelen.

Voor de jaarophoging van het vaste deel van de **basissteekproef** in 2009 is het volgende weegmodel gehanteerd:

$(\text{Geslacht} \times \text{Leeftijd-2}) + \text{Burgerlijke staat-2} + \text{Stedelijkheidsgraad} + \text{Provincie-plus} + \text{Huishoudgrootte} +$
 $(\text{Geslacht} \times \text{Leeftijd-1} \times \text{Burgerlijke staat-1}) + (\text{Landsdeel} \times \text{Leeftijd-1}) +$
Enquêtemaand

Hierbij zijn de volgende indelingen van de variabelen gebruikt:

Geslacht (twee categorieën)

man
 vrouw

Leeftijd-1 (drie categorieën)

0–34 jaar
 35–54 jaar
 55 jaar en ouder

Leeftijd-2 (zeventien categorieën)

0 - 3 jaar	20 – 24 jaar	45 – 49 jaar	70 – 74 jaar
4 - 11 jaar	25 – 29 jaar	50 – 54 jaar	75 jaar e.o.
12 - 14 jaar	30 – 34 jaar	55 – 59 jaar	
15 - 17 jaar	35 – 39 jaar	60 – 64 jaar	
18 - 19 jaar	40 - 44 jaar	65 – 69 jaar	

Burgerlijke staat-1 (twee categorieën)

gehuwd
 ongehuwd

Burgerlijke staat-2 (vier categorieën)

gehuwd
 gescheiden
 verweduwd
 nooit gehuwd geweest

Landsdeel (vier categorieën)

Noord	(Groningen, Friesland, Drenthe)
Oost	(Overijssel, Gelderland, Flevoland)
West	(Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland)
Zuid	(Noord-Brabant, Limburg)

Provincie-plus (zestien categorieën)

Groningen	Zeeland
Friesland	Noord-Brabant
Drenthe	Limburg
Overijssel	Flevoland
Gelderland	Amsterdam
Utrecht, exclusief de stad Utrecht	Rotterdam
Noord-Holland, exclusief Amsterdam	Den Haag
Zuid-Holland, exclusief Rotterdam en Den Haag Utrecht	

Stedelijkheidsgraad (vijf categorieën)

zeer sterk stedelijk
sterk stedelijk
matig stedelijk
weinig stedelijk
niet stedelijk

Huishoudgrootte (vijf categorieën)

éénpersoonshuishouden
tweepersoonshuishouden
huishouden bestaande uit drie personen
huishouden bestaande uit vier personen
huishouden bestaande uit vijf of meer personen

Enquêtemaand (twaalf categorieën)

Januari	Mei	September
Februari	Juni	Oktober
Maart	Juli	November
April	Augustus	December

IVO
Heemraadssingel 194
3021 DM Rotterdam
T 010 425 33 66
www.ivo.nl